

Mesilasperede valik ja tõuparandustöö mesilas

Kokkuvõte Antu Rohtla loengust vabariiklikul mesinduspäeval Haapsalus 26. juulil 2008.a.

Lektorileping PR-4-1.4-11

Mesinduspäev toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Eesti mesilatesse on viimase 80 aasta jooksul toodud sisse mitmesuguse erineva päritoluga mesilaste rasse. Põhiliselt on need olnud lõunapoolse päritoluga, seega kiirema kevadise arenguga ja rahumeelsemad. Pika aja jooksul sissetoodud mesilasrassid on suuresti mõjutanud ka meie kohalikku, looduslikult väljakujunenud mesilaste populatsiooni sedavõrd, et see on praktiliselt lakanud olemast. Praegu olemasolevad mesilased on sissetoodud (ka kohaliku) mesilaste ristandid, kellel ei ole stabiilseid pärilikke omadusi. Sellest tulenevalt ei rahulda mitmete vabalt tekkinud ristandite sülemlemiskainus, talvekindlus ja tugev vargustung paljusid mesinikke.

Ainuke tee nende puuduste mõju vähendamiseks on mesilaste (perede) teadlik, pikaajaline ja sihikindel valik.

Valiku kriteeriume on palju ja need võivad varieeruda vastavalt mesila tootmissuunale või mesiniku soovidele. Peamisteka aga tuleb meie oludes pidada:

- sülemlemiskainust;
- perede varajast arengut
- head toodanguvõimet;
- sööda paigutust;
- head talvitumist;
- vähest vastuvõtlikkust haigustele ,
- mee paigutust ja kaanetise värvust;
- vähest vargustungi ja oma pesa kaitsmist ja
- rahumeelsust.

Pere sülemlemiskainust saab hinnata põhiliselt kahe kriteeriumi alusel. Esimene on kaudne kriteerium, kus pere sülemlemistungi hinnatakse juba varakevadel lesehaudme kasvatamise alguse ja selle hulga järgi. Pered, kes alustavad massilist leskede kasvatamist juba aprillis, on kindlasti sülemlemishimulisemad kui pered, kes alustavad leskede kasvatamist hiljem ja teevad seda mõõdukalt.

Teiseks sülemlemistungi hindamise kriteeriumiks on pere poolt ehitatavate sülemikuppude arv. Kui pere ehitab 2-5 sülemikuppu (mitte segamini ajada aseemakuppude või vaigse emadevahetuse tarbeks ehitatud kuppudega!) on meil üldreeglina tegemist suhteliselt sülemlemiskaine perega. Pered , kus ehitatakse 5-10 sülemikuppu võib lugeda keskmise sülemlemiskainusega pereks ja pered, kes ehitavad 10-15-20 ja rohkem sülemikuppe on suure sülemlemistungiga pered ja sealt emadekasvatuseks materjali võtmine on kurjast.

Meie tingimustes on väga oluline perede kiire kevadine areng, sest meil õitsevad peamised korjetaimed (v.a kanarbik) suve esimesel poolel ja looduslik produktiivkorje lõpeb btavaliselt juba juulikuu viimastel või augustikuu esimestel päevadel. Seega peaksid mesilaspered saavutama arengu maksimumi juba juunikuu alguseks. Varajase arengu tunnuseks on ka haudme kasvatamise algus. Kui pere hakkab hauet kasvatama paar nädalat enne puhastuslendlust, tuleb

sesta pidada täiesti normaalseks haudme kasvatamise alguseks. Siinjuures tuleb alla kriipsutada seda, et liiga varajane haudme kasvatamise algus ei ole ka hea omadus, sest sellised pered kasutavad rohkem sööta ja muutuvad varem rahutuks, ning hakkavad tarust välja kippuma. Varakult väljakippuvad pered tuleb märgistada ja sealt ei tule võtta materjali emade ega leskede kasvatamiseks.

Ebasoovitavaks tuleb pidada ka nähtust, kus haudme kasvatamine peale peameesaagi lõppemist järsult väheneb.

Pere toodanguvõime on üks kõige lihtsamini mõõdetav pere omadus ja ka üks olulisim, sest mesilasi peetakse ju peamiselt mee saamise eesmärgil. Valiku eesmärgil märgistatakse need pered, kelle toodang ületas vähemalt 20% ulatuses mesila keskmist toodangut. Peredest, kelle toodang ületas mesila keskmist 30% võrra, saavad A- pered, ehk pered, mille hulgast järgmisel kevadel valitakse välja isa-e. lesepered. 20-30% -ga keskmist ületavatest peredest aga võib välja valida järgmiseks aastaks B-pered ehk emapered ja ammpered. Ülejäänud peredele aga plaanitakse järgmiseks aastaks kindlasti emade vahetust.

Väga oluliseks tuleb pidada ka sööda paigutust. Mõned pered paigutavad sööda äärmistele raamidele, kusjuures haudmeraamidil on sööta minimaalselt. Sellise sööda paigutusega perede puhul tekib tihti raskusi talvepesa komplekteerimisega, sest osa söödaraame on liiga „tugevad” ja sisaldavad 3-3,5 kg sööta, samas aga haudme alt vabanenud kärgedel on sööta väga vähe, mistõttu need jällegi ei sobi talvepesa jätmiseks. Ideaalne on olukord, kus mesilaspere sügisele täiendussöötmise ajal kasutab sööda paigutamiseks ka haudmekärge, mis loob eeldused talvepesa paremaks korrastamiseks.

Eestis vältab mesilaste talvitumisperiod 6-7 kuud. Hea talvitumine eeldab väiksemat söödakulu, vähest reageerimist välistingimuste (õhutemperatuur) muutustele ja muudele ärritajatele (päike). Hästitalvitunud mesilasperel on kevadel vähe langetist (1-1,5 klaasitäit), puhtad ning väljaheidetega määrimata kärjed. Kaudseks hästitalvitunud pere tunnuseks on hoogne ja massiline puhastuslendlus kevade.

Kuigi perede haiguskindlust on raske määrata ja selleks puuduvad ka vastavad kriteeriumid, tuleb sedagi teha kaudsete tunnuste alusel. Terve mesilaspere areneb jõudsalt ja kiiresti, haudmeväljas puuduvad tühikud ja tarust ei tassita välja vigaseid või alaarenenud vastseid.

Mesilates, kus toodetakse kärjemett, on vaja tähelepanu pöörata ka kärjekaanelise värvusele. On tähele pandud, et ostjad eelistavad valge kaanelisega kärjemett tumeda kaanelisega meele.

Oluline on ka pere rahulikkus. Kuigi väidetakse, et mesilasmürk mõõdukates kogustes on kasulik inimese tervisele, ei saa siiski õigeks pidada tigidate ja kergestiärrituvate mesilaste pidamist, sest see raskendab nendega töötamist ja võib hakata häirima ka naabreid..

Mesilastega töötamise seisukohalt on väga oluline ka mesilaste vargustung. Vargustung ilmneb eriti tugevasti just korjevaesel ajal. Olgu siinkohal öeldud, et suurema vargustungiga on lõunapoolse päritoluga mesilased, kuid need ka kaitsevad oma pesa paremini.

Kirjeldatud on peamised mesilasperede valiku kriteeriumid, kuid iga mesinik võib valikut teha ka oma soovide või eesmärkidest lähtudes.